C/2025/3996

20.8.2025

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 8ης Ιουλίου 2025

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Πορτογαλίας

(C/2025/3996)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου ([1]), και ιδίως το άρθρο 3 παράγραφος 3,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

Γενικές παρατηρήσεις

(1) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263, που άρχισε να ισχύει στις 30 Απριλίου 2024, προσδιορίζει τους στόχους του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, το οποίο έχει ως στόχο να προωθούνται τα υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά, η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και η ανθεκτικότητα μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, καθώς και να προλαμβάνονται τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. Ο κανονισμός ορίζει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ασκούν πολυμερή εποπτεία στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σύμφωνα με τους στόχους και τις απαιτήσεις που ορίζονται στη ΣΛΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, τη διατύπωση και την εποπτεία της εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Ο κανονισμός προωθεί επίσης την ανάληψη ιδίας ευθύνης σε εθνικό επίπεδο για τη δημοσιονομική πολιτική και τονίζει τη μεσοπρόθεσμη εστίασή της, σε συνδυασμό με πιο αποτελεσματική και πιο συνεκτική επιβολή. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει στο Συμβούλιο και την Επιτροπή εθνικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο που περιέχει τις δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις του, για χρονικό διάστημα τεσσάρων ή πέντε ετών, ανάλογα με τη διάρκεια της εθνικής νομοθετικής περιόδου. Η πορεία των καθαρών δαπανών ([2]) στα εν λόγω σχέδια οφείλει να πληροί τις απαιτήσεις του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για θέση ή διατήρηση του χρέους γενικής κυβέρνησης σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής ή για διατήρησή του σε συνετά επίπεδα κάτω από το 60 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς και για μείωση και/ή διατήρηση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης κάτω από την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ που ορίζει η Συνθήκη, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Όταν κράτος μέλος δεσμεύεται να υλοποιήσει ένα κατάλληλο σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στον κανονισμό, η περίοδος προσαρμογής μπορεί να παραταθεί κατά έως και τρία έτη.

([1]) ΕΕ L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Οι καθαρές δαπάνες όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 2) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263: «καθαρές δαπάνες»: οι κρατικές δαπάνες μετά την αφαίρεση i) των δαπανών για τόκους· ii) των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων· iii) των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που καλύπτονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια· iv) των εθνικών δαπανών για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ένωση· v) των κυκλικών στοιχείων των δαπανών για επιδόματα ανεργίας· και vi) των έκτακτων και άλλων προσωρινών μέτρων.

(2) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([3]), με τον οποίο θεσπίστηκε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ), άρχισε να ισχύει στις 19 Φεβρουαρίου 2021. Ο ΜΑΑ παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη μέλη, με την οποία επιτυγχάνεται δημοσιονομική ώθηση χρηματοδοτούμενη από την Ένωση, για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, ο ΜΑΑ ενισχύει την οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη, αποτελώντας παράλληλα την κινητήρια δύναμη για βιώσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, προωθώντας ιδίως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και καθιστώντας τις οικονομίες των κρατών μελών πιο ανθεκτικές. Συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης και στη στήριξη της συνεχιζόμενης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

(3) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([4]) (στο εξής: κανονισμός REPowerEU), ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2023, αποσκοπεί στη σταδιακή κατάργηση της εξάρτησης της Ένωσης από τις εισαγωγές ρωσικών ορυκτών καυσίμων. Με τον τρόπο αυτόν βοηθά να επιτευχθεί ενεργειακή ασφάλεια και να διαφοροποιηθεί ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ένωσης, αυξάνοντας παράλληλα την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ικανότητες αποθήκευσης ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση. Η Πορτογαλία πρόσθεσε ένα νέο κεφάλαιο για το REPowerEU στο οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με στόχο τη χρηματοδότηση καίριων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του REPowerEU.

(4) Στις 22 Απριλίου 2021 η Πορτογαλία υπέβαλε στην Επιτροπή το οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241. Δυνάμει του άρθρου 19 του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης που παρατίθενται στο παράρτημα V. Στις 13 Ιουλίου 2021 το Συμβούλιο εξέδωσε την εκτελεστική απόφασή του για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας ([5]), η οποία τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 18 παράγραφος 2 στις 10 Οκτωβρίου 2023 με σκοπό την επικαιροποίηση της μέγιστης χρηματοδοτικής συνεισφοράς για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη, καθώς και τη συμπερίληψη του κεφαλαίου για το REPowerEU ([6]). Η αποδέσμευση των δόσεων εξαρτάται από την έκδοση απόφασης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 5, που να δηλώνει ότι η Πορτογαλία έχει επιτύχει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και τους στόχους που έχουν καθοριστεί στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου. Η ικανοποιητική επίτευξη προϋποθέτει ότι δεν έχει αναιρεθεί η επίτευξη των προηγούμενων οροσήμων και στόχων για την ίδια μεταρρύθμιση ή επένδυση.

(5) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο, βάσει σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Πορτογαλίας ([7]). Το σχέδιο υποβλήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 36 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, καλύπτει την περίοδο από το 2025 έως το 2028 και παρουσιάζει δημοσιονομική προσαρμογή σε διάστημα τεσσάρων ετών.

(6) Στις 26 Νοεμβρίου 2024 η Επιτροπή εξέδωσε γνώμη σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος 2025 της Πορτογαλίας. Την ίδια ημερομηνία, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή ενέκρινε την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης 2025, στην οποία η Πορτογαλία δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία απαιτείται εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Η Επιτροπή ενέκρινε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ και πρόταση σχετικά με την κοινή έκθεση για την απασχόληση 2025, όπου αναλύεται η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ ([8]) στις 13 Μαΐου 2025 και την κοινή έκθεση για την απασχόληση στις 10 Μαρτίου 2025.

([3]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 όσον αφορά τα κεφάλαια για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) 2021/1060 και (ΕΕ) 2021/1755 και της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 63 της 28.2.2023, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2021, για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας (ST 10149/2021).

([6]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 10ης Οκτωβρίου 2023, για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης της 13ης Ιουλίου 2021 σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας (ST 13351/23).

([7]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2025, για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Πορτογαλίας (ΕΕ C, C/2025/641, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/641/oj).

([8]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2025, σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Στις 29 Ιανουαρίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, ένα στρατηγικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της ΕΕ κατά την επόμενη πενταετία. Σε αυτήν προσδιορίζονται οι τρεις επιταγές μετασχηματισμού της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης: i) καινοτομία· ii) απανθρακοποίηση και ανταγωνιστικότητα· και iii) ασφάλεια. Για να γεφυρωθεί το χάσμα καινοτομίας η ΕΕ έχει ως στόχο να ενισχύσει τη βιομηχανική καινοτομία, να στηρίξει την ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων μέσω πρωτοβουλιών όπως η στρατηγική της ΕΕ για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την επέκτασή τους, και να προωθήσει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η κβαντική υπολογιστική. Στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας πιο πράσινης οικονομίας, η Επιτροπή παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την οικονομικά προσιτή ενέργεια και μια συμφωνία για καθαρή βιομηχανία, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια θα παραμείνει οικονομικά αποδοτική και φιλική προς την ανταγωνιστικότητα, ιδίως για τους ενεργοβόρους τομείς, και θα αποτελεί μοχλό ανάπτυξης. Για να μειωθούν οι υπερβολικές εξαρτήσεις και να αυξηθεί η ασφάλεια η Ένωση δεσμεύτηκε να ενισχύσει τις παγκόσμιες εμπορικές εταιρικές σχέσεις, να διαφοροποιήσει τις αλυσίδες εφοδιασμού και να διασφαλίσει την πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες και καθαρές πηγές ενέργειας. Οι προτεραιότητες αυτές υποστηρίζονται από οριζόντιους παράγοντες διευκόλυνσης, δηλαδή την κανονιστική απλούστευση, την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, τη χρηματοδότηση της ανταγωνιστικότητας και μιας Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων, την προώθηση δεξιοτήτων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, και τον καλύτερο συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ. Η Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας ευθυγραμμίζεται με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, διασφαλίζοντας ότι οι οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών συνάδουν με τους στρατηγικούς στόχους της Επιτροπής, ώστε να δημιουργείται μια ενοποιημένη προσέγγιση όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση που να προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανθεκτικότητα σε ολόκληρη την Ένωση.

(8) Το 2025 το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών εξακολουθεί να εξελίσσεται παράλληλα με την εφαρμογή του ΜΑΑ. Η πλήρης εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι τα σχέδια συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εκδόθηκαν τα προηγούμενα έτη. Οι εν λόγω ειδικές ανά χώρα συστάσεις παραμένουν εξίσου σημαντικές για την αξιολόγηση των τροποποιημένων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(9) Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2025 καλύπτουν τις βασικές προκλήσεις οικονομικής πολιτικής οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών προκλήσεων που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2019-2024.

(10) Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση χώρας 2025 για την Πορτογαλία. Αξιολόγησε την πρόοδο της Πορτογαλίας όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών για τη χώρα συστάσεων και προέβη σε απολογισμό της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας. Με βάση την ανάλυση αυτή, στην έκθεση χώρας προσδιορίζονται οι πλέον πιεστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Πορτογαλία. Αξιολόγησε επίσης την πρόοδο της Πορτογαλίας όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Ένωσης για το 2030 ως προς την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Αξιολόγηση της ετήσιας έκθεσης προόδου

(11) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο συνέστησε τους ακόλουθους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών για την Πορτογαλία: 5,0 % το 2025, 5,1 % το 2026, 1,2 % το 2027 και 3,3 % το 2028, που αντιστοιχούν στους μέγιστους σωρευτικούς ρυθμούς ανάπτυξης που υπολογίστηκαν με το 2024 ως έτος αναφοράς, ήτοι 17,4 % το 2025, 23,4 % το 2026, 24,8 % το 2027 και 28,9 % το 2028. Στις 30 Απριλίου 2025 η Πορτογαλία υπέβαλε την ετήσια έκθεση προόδου της ([9]) σχετικά με την τήρηση των συνιστώμενων μέγιστων ρυθμών αύξησης των καθαρών δαπανών και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που ανταποκρίνονται στις κύριες προκλήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ετήσια έκθεση προόδου αντικατοπτρίζει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση της Πορτογαλίας σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(12) Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και οι επιπτώσεις του αποτελούν πρόκληση για την ίδια την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να ενεργοποιήσουν την εθνική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης με συντονισμένο τρόπο για να στηρίξουν τις προσπάθειες της ΕΕ να επιτύχει ταχεία και σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών, και η πρόταση αυτή έγινε δεκτή με ικανοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 6ης Μαρτίου 2025. Κατόπιν αιτήματος της Πορτογαλίας στις 30 Απριλίου 2025, στις 8 Ιουλίου 2025 το Συμβούλιο, κατόπιν σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση με την οποία επιτρέπει στην Πορτογαλία να αποκλίνει από τους συνιστώμενους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών και να τους υπερβεί ([10]).

([9]) Οι ετήσιες εκθέσεις προόδου για το 2025 είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_el.

([10]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Ιουλίου 2025, που επιτρέπει στην Πορτογαλία να αποκλίνει από τους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών οι οποίοι καθορίζονται από το Συμβούλιο δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263 (Ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής) (ΕΕ C, C/2025/3972, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3972/oj).

(13) Με βάση στοιχεία επικυρωμένα από την Eurostat ([11]), το πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης της Πορτογαλίας μειώθηκε από 1,2 % του ΑΕΠ το 2023 σε 0,7 % το 2024, ενώ το χρέος γενικής κυβέρνησης υποχώρησε από 97,7 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2023 σε 94,9 % στο τέλος του 2024. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών 12,0 % το 2024. Στην ετήσια έκθεση προόδου 2025, η Πορτογαλία εκτιμά ότι η αύξηση των καθαρών δαπανών το 2024 ανήλθε σε 11,6 %. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η αύξηση των καθαρών δαπανών ήταν υψηλότερη από το ποσοστό που περιλαμβάνεται στην ετήσια έκθεση προόδου. Η διαφορά μεταξύ των υπολογισμών της Επιτροπής και των εκτιμήσεων των εθνικών αρχών οφείλεται στο γεγονός ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι τα μέτρα διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων, ιδίως τα μέτρα που σχετίζονται με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, έχουν μεγαλύτερη επίπτωση στη μείωση των εσόδων. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ([12]), ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο από εθνικά όσο και από ενωσιακά κονδύλια, ήταν επεκτατικός, ίσος με 1,6 % του ΑΕΠ, το 2024.

(14) Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση προόδου, το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικές προβολές της Πορτογαλίας προβλέπει αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ύψους 2,4 % το 2025, ενώ ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 2,4 % το 2025. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 1,8 % το 2025 και κατά 2,2 % το 2026, και ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωθεί σε 2,1 % το 2025 και 2,0 % το 2026.

(15) Στην ετήσια έκθεση προόδου, το πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί σε 0,3 % του ΑΕΠ το 2025, ενώ ο λόγος του χρέους γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί σε 91,5 % έως το τέλος του 2025. Οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 3,4 % το 2025. Στις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής το πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης υπολογίζεται στο 0,1 % του ΑΕΠ το 2025. Η μείωση του πλεονάσματος το 2025 αντικατοπτρίζει κυρίως τον αντίκτυπο των μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής που εκτιμάται ότι αυξάνουν τις δαπάνες, ιδίως των μισθών του δημόσιου τομέα και των κοινωνικών μεταβιβάσεων, και μειώνουν τα έσοδα λόγω της επικαιροποίησης του καθεστώτος φορολογίας εισοδήματος των νέων και των κινήτρων όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος των εταιρειών. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές ισοδυναμούν με ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών 6,1 % το 2025. Αυτές οι υψηλότερες προβολές για την αύξηση των καθαρών δαπανών σε σχέση με την ετήσια έκθεση προόδου οφείλονται στις χαμηλότερες εκτιμήσεις της Επιτροπής για τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται από μεταβιβάσεις από την ΕΕ και στη μη αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων που δεν έχουν ακόμη εκδοθεί ως έκτακτων δαπανών. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, προβλέπεται να είναι επεκτατικός, ίσος με 1,4 % του ΑΕΠ, το 2025. Ο λόγος του χρέους γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί στο 91,7 % έως τα τέλη του 2025. Η μείωση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2025 αντανακλά κυρίως την ευνοϊκή διαφορά μεταξύ επιτοκίων και ρυθμού ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την προβολή για πρωτογενές πλεόνασμα.

(16) Δαπάνες γενικής κυβέρνησης ύψους 1,5 % του ΑΕΠ αναμένεται να χρηματοδοτηθούν με μη επιστρεπτέα στήριξη («επιχορηγήσεις») από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας το 2025, έναντι 0,7 % του ΑΕΠ το 2024, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από τη μη επιστρεπτέα στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καταστούν δυνατή την πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την παραγωγικότητα χωρίς άμεσο αντίκτυπο στο ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης και στο χρέος γενικής κυβέρνησης της Πορτογαλίας.

(17) Οι αμυντικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης στην Πορτογαλία παρέμειναν σταθερές στο 0,8 % του ΑΕΠ από το 2021 έως το 2023 ([13]). Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι αμυντικές δαπάνες προβλέπεται να παραμείνουν σταθερές στο 0,8 % του ΑΕΠ το 2024 και το 2025. Το ποσοστό αυτό σημαίνει ότι δεν υφίσταται καμία αλλαγή σε σύγκριση με το 2021. Η Πορτογαλία εκτιμά ότι οι δαπάνες για την άμυνα θα ανέλθουν στο 0,9 % του ΑΕΠ το 2024 και στο 1,1 % του ΑΕΠ το 2025. Η περίοδος ενεργοποίησης της εθνικής ρήτρας διαφυγής (2025-2028) επιτρέπει στην Πορτογαλία να ιεραρχήσει εκ νέου τις δημόσιες δαπάνες ή να αυξήσει τα κρατικά έσοδα, ώστε η αύξηση των αμυντικών δαπανών για μεγάλο χρονικό διάστημα να μη θέσει σε κίνδυνο τη δημοσιονομική βιωσιμότητα μεσοπρόθεσμα.

([11]) Eurostat – Δείκτες ευρώ, 22.4.2025.

([12]) Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ορίζεται ως μέτρο της ετήσιας μεταβολής της υποκείμενης δημοσιονομικής θέσης της γενικής κυβέρνησης. Αποσκοπεί στην αξιολόγηση της οικονομικής ώθησης που απορρέει από τις δημοσιονομικές πολιτικές, τόσο αυτές που χρηματοδοτούνται σε εθνικό επίπεδο όσο και αυτές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός μετράται ως η διαφορά μεταξύ i) της μεσοπρόθεσμης δυνητικής ανάπτυξης και ii) της μεταβολής των πρωτογενών δαπανών, εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων και συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται με μη επιστρεπτέα στήριξη (επιχορηγήσεις) από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της Ένωσης.

([13]) Eurostat, δημόσιες δαπάνες βάσει της ταξινόμησης των κρατικών λειτουργιών (COFOG). Λόγω μεθοδολογικών διαφορών μεταξύ των ορισμών της COFOG και του ΝΑΤΟ, οι δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό της COFOG ενδέχεται να διαφέρουν από τις δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό του ΝΑΤΟ.

(18) Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι καθαρές δαπάνες της Πορτογαλίας προβλέπεται να αυξηθούν κατά 6,1 % το 2025 και κατά 18,8 % σωρευτικά το 2024 και το 2025. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, η αύξηση των καθαρών δαπανών της Πορτογαλίας το 2025 προβλέπεται να είναι υψηλότερη από τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησής τους και να αντιστοιχεί σε απόκλιση ([14]) 0,4 % του ΑΕΠ σε ετήσιους όρους. Αν τα έτη 2024 και 2025 εξεταστούν μαζί, ο σωρευτικός ρυθμός αύξησης των καθαρών δαπανών προβλέπεται επίσης να είναι υψηλότερος από τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησης, σημειώνοντας απόκλιση ίση με 0,5 % του ΑΕΠ. Λαμβανομένης υπόψη της ευελιξίας για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες που παρέχει η εθνική ρήτρα διαφυγής, η σωρευτική απόκλιση των καθαρών δαπανών παραμένει σταθερή στο 0,5 % του ΑΕΠ, κάτω από το όριο του 0,6 % του ΑΕΠ για τη σωρευτική απόκλιση.

(19) Το Συμβούλιο συνέστησε επίσης στην Πορτογαλία να καταργήσει σταδιακά τα μέτρα στήριξης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της ενέργειας πριν από την περίοδο θέρμανσης 2024/2025. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, μολονότι το καθαρό δημοσιονομικό κόστος ([15]) των μέτρων στήριξης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της ενέργειας εκτιμάται σε 0,3 % του ΑΕΠ το 2024, αναμένεται να μειωθεί σε 0,1 % το 2025. Τα μέτρα στήριξης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της ενέργειας καταργήθηκαν εν μέρει μόνο πριν από την περίοδο θέρμανσης 2024/2025. Αυτό δεν συνάδει πλήρως με τη σύσταση του Συμβουλίου.

(20) Η ετήσια έκθεση προόδου δεν περιλαμβάνει δημοσιονομικές προβολές πέραν του 2025. Με βάση τα μέτρα πολιτικής που ήταν γνωστά κατά την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων, οι εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής προβλέπουν έλλειμμα γενικής κυβέρνησης ύψους 0,6 % του ΑΕΠ το 2026. Η μεταβολή του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης το 2026 αντικατοπτρίζει κυρίως τον αντίκτυπο της μείωσης του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος εταιρειών, όπως ορίζεται στον νόμο για τον κρατικό προϋπολογισμό του 2025, και της ανάκαμψης των δημόσιων επενδύσεων που χρηματοδοτούνται από δάνεια του ΜΑΑ. Οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 6,3 % το 2026. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται τόσο από εθνικά όσο και από ενωσιακά κονδύλια, προβλέπεται να είναι επεκτατικός, ίσος με 1,2 % του ΑΕΠ, το 2026. Σύμφωνα με τις προβολές της Επιτροπής, ο λόγος του χρέους γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ θα μειωθεί στο 89,7 % έως τα τέλη του 2026. Η μείωση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2026 αντανακλά κυρίως τη συνεχιζόμενη ευνοϊκή διαφορά μεταξύ επιτοκίων και ρυθμού ανάπτυξης και την προβολή για πρωτογενές πλεόνασμα.

Βασικές προκλήσεις πολιτικής

(21) Η δημογραφική γήρανση, παράλληλα με τη συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, ασκεί πίεση στη βιωσιμότητα του διανεμητικού συνταξιοδοτικού συστήματος της Πορτογαλίας. Παρότι οι δημόσιες συνταξιοδοτικές δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν, ο αριθμός των συνεισφερόντων στο σύστημα αναμένεται να μειωθεί. Οι δημόσιες συνταξιοδοτικές δαπάνες αναμένεται να κορυφωθούν το 2046 (15,2 % του ΑΕΠ), κάτι που θα οδηγήσει στην κατάταξη της Πορτογαλίας στα τρία κράτη μέλη με τον υψηλότερο λόγο συνταξιοδοτικών δαπανών προς το ΑΕΠ ([16]). Ωστόσο, εάν το 2025 υπάρχουν σχεδόν δύο συνεισφέροντες ανά συνταξιούχο, το 2046 αναμένεται ότι θα υπάρχει μόνο ένας, κατά προσέγγιση. Το προκύπτον έλλειμμα στο ισοζύγιο του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος θα πρέπει να καλυφθεί από εθνικούς πόρους μέσω μεταβιβάσεων από τον εθνικό προϋπολογισμό ή από το πορτογαλικό αποθεματικό ταμείο για τα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα (το οποίο ονομάζεται Fundo de Estabilização Financeira da Segurança Social). Η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά της Πορτογαλίας λόγω του αντικτύπου της όχι μόνο στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα, αλλά και στο φορολογικό σύστημα. Για παράδειγμα, η μείωση του αριθμού των ατόμων σε ηλικία εργασίας θα μπορούσε να οδηγήσει στη μείωση των εσόδων από τη φορολόγηση της εργασίας. Η Πορτογαλία έχει εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις για να βελτιώσει τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού της συστήματος, για παράδειγμα με την αυτόματη αναπροσαρμογή της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης με βάση το προσδόκιμο ζωής. Ωστόσο, πολιτικές όπως τα συστήματα πρόωρης συνταξιοδότησης και οι ειδικοί συντελεστές αυξάνουν την πίεση στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας, κάτι που θα μπορούσε να επηρεάσει τη βιωσιμότητά του.

(22) Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 και το παράρτημα V κριτήριο 2.2 του εν λόγω κανονισμού, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει εκτεταμένο σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2026. Αυτές αναμένεται να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Εντός αυτού του αυστηρού χρονικού πλαισίου, είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί η αποτελεσματική υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU, προκειμένου να ενισχυθεί η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Πορτογαλίας μέσω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, με παράλληλη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «NextGenerationEU — Ο δρόμος προς το 2026», η οποία εκδόθηκε στις 4 Ιουνίου 2025, αποσαφηνίζει το εφαρμοστέο χρονοδιάγραμμα για τη λήξη του μηχανισμού και παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη για τη βελτιστοποίηση της εφαρμογής του έως τις 31 Αυγούστου 2026, μεταξύ άλλων σχετικά με τον τρόπο περαιτέρω εξορθολογισμού των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), καθορίζει τις βασικές επιλογές που πρέπει να εξεταστούν κατά την αναθεώρησή τους, και τονίζει τη σημασία του προσεκτικού κοινού σχεδιασμού ενόψει της υποβολής των τελευταίων αιτήσεων πληρωμής το 2026. Η Πορτογαλία έχει ήδη σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων

([14]) Από το 2026 τα στοιχεία αυτά θα εμφανίζονται στον λογαριασμό ελέγχου που θεσπίζεται με το άρθρο 22 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263.

([15]) Το ποσοστό αυτό αντιπροσωπεύει το επίπεδο του ετήσιου δημοσιονομικού κόστους των εν λόγω μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων και των δαπανών και, κατά περίπτωση, χωρίς τα έσοδα από φόρους επί των απροσδόκητων κερδών των προμηθευτών ενέργειας.

([16]) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022-2070), (Έκθεση για τη δημογραφική γήρανση: οικονομικές και δημοσιονομικές προβολές για τα κράτη μέλη της ΕΕ) (2022-2070), Institutional Paper 279, Απρίλιος 2024.

και επενδύσεων στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έως τον Αύγουστο του 2026 είναι αναγκαίο η Πορτογαλία να επιταχύνει την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων αντιμετωπίζοντας τις σχετικές προκλήσεις. Στις 13 Μαΐου 2025 το Συμβούλιο εξέδωσε εκτελεστική απόφαση για την τροποποίηση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας, ώστε να ληφθούν υπόψη αντικειμενικές περιστάσεις που θέτουν σε κίνδυνο την έγκαιρη υλοποίηση ορισμένων επενδύσεων. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά τη διοικητική ικανότητα, τους κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις και τις χρονοβόρες διαδικασίες αδειοδότησης που επηρεάζουν ιδίως τα μεγάλα επενδυτικά έργα. Η συστηματική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών παραμένει αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρεία οικειοποίηση της επιτυχούς και έγκαιρης υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

(23) Η εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής, τα οποία περιλαμβάνουν στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), έχει επιταχυνθεί στην Πορτογαλία. Είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη διασφάλιση της ταχείας εφαρμογής των εν λόγω προγραμμάτων, ενώ παράλληλα να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπός τους επιτόπου. Η Πορτογαλία λαμβάνει ήδη μέτρα στο πλαίσιο των οικείων προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα, η Πορτογαλία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την τόνωση της ανταγωνιστικότητας, μεταξύ άλλων μέσω της ανάπτυξης ή παραγωγής κρίσιμων τεχνολογιών, με ελλείψεις και αναντιστοιχίες δεξιοτήτων, την αύξηση της ανθεκτικότητας των υδάτων, ιδίως στις περιφέρειες Algarve και Alentejo, καθώς και την οικονομική προσιτότητα και τη διαθεσιμότητα της στέγασης. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060, η Πορτογαλία οφείλει —στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης των ταμείων της πολιτικής συνοχής— να επανεξετάσει κάθε πρόγραμμα λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στις ειδικές για τη χώρα συστάσεις του 2024. Οι προτάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν την 1η Απριλίου 2025 ([17]) παρατείνουν την προθεσμία για την υποβολή αξιολόγησης —για κάθε πρόγραμμα— των αποτελεσμάτων της ενδιάμεσης επανεξέτασης πέραν της 31ης Μαρτίου 2025. Παρέχουν επίσης δυνατότητες ευελιξίας για την επιτάχυνση της υλοποίησης των προγραμμάτων και κίνητρα για τα κράτη μέλη ώστε να διαθέσουν πόρους της πολιτικής συνοχής σε πέντε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας της Ένωσης, και συγκεκριμένα την ανταγωνιστικότητα στις στρατηγικές τεχνολογίες, την άμυνα, τη στέγαση, την ανθεκτικότητα των υδάτων και την ενεργειακή μετάβαση, καθώς και σε επενδύσεις για δεξιότητες σε τομείς προτεραιότητας, διατηρώντας παράλληλα στα προγράμματα του ΕΚΤ+ την έμφαση στα άτομα που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση.

(24) Η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) παρέχει την ευκαιρία για επενδύσεις σε μια βασική στρατηγική προτεραιότητα της ΕΕ μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Η STEP διοχετεύεται μέσω 11 υφιστάμενων ταμείων της ΕΕ. Τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλουν και αυτά στο πρόγραμμα InvestEU για τη στήριξη επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας. Η Πορτογαλία θα μπορούσε να αξιοποιήσει με βέλτιστο τρόπο τις πρωτοβουλίες αυτές για να στηρίξει την ανάπτυξη ή την παραγωγή κρίσιμων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων καθαρών και αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογιών.

(25) Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις στις οποίες ανταποκρίνονται το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ, η Πορτογαλία θα πρέπει να αντιμετωπίσει επαρκώς τις εναπομένουσες προκλήσεις που σχετίζονται με i) βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, ii) απλούστευση, iii) επιχειρηματικό περιβάλλον, iv) έρευνα και καινοτομία, v) πρόσβαση σε χρηματοδότηση και στη χρηματοδότηση για αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, vi) φορολογική διοίκηση, φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, vii) ποιότητα του νομοθετικού έργου, viii) μεταφορές, ix) ανανεώσιμη ενέργεια, x) ενεργειακές υποδομές και δίκτυα, xi) ενεργειακή απόδοση, xii) περιβαλλοντική πολιτική, xiii) διαχείριση πόρων, xiv) στέγαση, xv) δεξιότητες, xvi) ποιοτικές θέσεις εργασίας και xvii) κοινωνική δικαιοσύνη.

(26) Όπως αναφέρεται στην Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, όλα τα ενωσιακά, εθνικά και τοπικά θεσμικά όργανα πρέπει να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για τη θέσπιση απλούστερων κανόνων και την επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών. Η Επιτροπή έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για τη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης: κατά τουλάχιστον 25 % και κατά τουλάχιστον 35 % για τις ΜΜΕ, και έχει δημιουργήσει νέα εργαλεία για την επίτευξη αυτών των στόχων, συμπεριλαμβανομένων συστηματικών ελέγχων του αποθέματος νομοθεσίας της ΕΕ βάσει προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων και της ενίσχυσης του διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Για να επιδείξει και η Πορτογαλία αντίστοιχο επίπεδο φιλοδοξίας, πρέπει να αναλάβει δράση. Το 51 % των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών αποτελεί πρόβλημα κατά την άσκηση δραστηριότητας στην Πορτογαλία ([18]). Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, οι διοικητικές και κανονιστικές επιβαρύνσεις εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στη λειτουργία των επιχειρήσεων στην Πορτογαλία. Πάνω από το 83 % των πορτογαλικών επιχειρήσεων αναφέρει ότι η ρύθμιση των επιχειρήσεων αποτελεί εμπόδιο για τις επενδύσεις, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 66 % στην ΕΕ. Επιπλέον, στην αξιολόγηση των δεικτών ρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ για το 2023 και το 2024, η Πορτογαλία κατατάσσεται στην ένατη θέση από το τέλος μεταξύ των 38 χωρών του ΟΟΣΑ. Οι φραγμοί αυτοί επηρεάζουν αρνητικά την

([17]) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1058 και (ΕΕ) 2021/1056 όσον αφορά ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση στρατηγικών προκλήσεων στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης [COM (2025) 123 final].

([18]) Έκτακτη έκθεση του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τη στάση των επιχειρήσεων απέναντι στη διαφθορά στην ΕΕ (Απρίλιος 2024).

ελκυστικότητα των πορτογαλικών αγορών, περιορίζουν τον ανταγωνισμό και υπονομεύουν την ικανότητα των πορτογαλικών επιχειρήσεων να επεκταθούν, να καινοτομήσουν και να ενισχύσουν την παραγωγικότητά τους. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να αναφέρουν ότι οι διαδικασίες έκδοσης βιομηχανικών αδειών διαρκούν πολύ, γεγονός το οποίο κρίνουν ως σημαντικό εμπόδιο για τις επενδύσεις. Παρά την κάποια πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά τη συντόμευση και τον εξορθολογισμό αυτών των διαδικασιών, οι τοπικές αρχές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εφαρμογή των νέων διαδικασιών και οι πρακτικές των διαφόρων περιφερειών και δήμων μπορεί να αποκλίνουν σημαντικά. Εξακολουθούν επίσης να υπάρχουν φραγμοί στην πρόσβαση σε διάφορες λιανικές και επαγγελματικές υπηρεσίες, παρότι η Πορτογαλία σημείωσε ορισμένα σημαντικά βήματα προόδου, για παράδειγμα με την επανεξέταση των νομικών καθεστώτων για διάφορα αυτορρυθμιζόμενα επαγγέλματα μεταξύ του 2023 και του 2024.

(27) Τα τελευταία έτη βελτιώνονται οι προϋποθέσεις πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρουν την πρόσβαση στη χρηματοδότηση ως εμπόδιο για τις επενδύσεις πλέον συμβαδίζει σε γενικές γραμμές με τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, οι πορτογαλικές επιχειρήσεις βασίζονται κυρίως σε τραπεζικά δάνεια και εσωτερική χρηματοδότηση. Άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως τα επιχειρηματικά και τα ίδια κεφάλαια, έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούνται περισσότερο τα τελευταία έτη, ωστόσο η χρήση τους είναι αισθητά μικρότερη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι πορτογαλικές κεφαλαιαγορές εξακολουθούν να μην είναι επαρκώς ανεπτυγμένες και αντιπροσωπεύουν μόνο το 24,4 % του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 67,6 % κατά μέσο όρο σε επίπεδο ΕΕ. Οι πορτογαλικές αρχές δρομολόγησαν και ενίσχυσαν διάφορες πρωτοβουλίες για τη στήριξη των επενδύσεων σε ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια και επιχειρηματικά κεφάλαια, όπως το ταμείο κεφαλαιοποίησης και ανθεκτικότητας που διαχειρίζεται η Banco Português de Fomento, προγράμματα στήριξης νεοφυών επιχειρήσεων ή που στοχεύουν συγκεκριμένους τομείς, καθώς και η πρόσφατη αναθεώρηση του κώδικα κεφαλαιαγορών. Ωστόσο, η Πορτογαλία χρειάζεται να πραγματοποιήσει περισσότερη πρόοδο για να καλύψει τη διαφορά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και να προσελκύσει περισσότερους επενδυτές και επενδύσεις ιδιωτικών κεφαλαίων, ενδεχομένως και μέσω του επιμερισμού των κινδύνων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, για να στοχεύσει επιχειρήσεις με υψηλότερο αναπτυξιακό δυναμικό και τομείς με ισχυρά προφίλ παραγωγικότητας. Η ευρύτερη διάδοση της χρήσης μετοχικών μέσων θα στηρίξει, μεταξύ άλλων, τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την καινοτομία, θα αυξήσει την ικανότητα των τοπικών επιχειρήσεων να κλιμακώσουν και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, θα βελτιώσει τις πρακτικές διαχείρισης και θα τονώσει την παραγωγικότητα. Οι χρηματοοικονομικές γνώσεις στην Πορτογαλία είναι ανεπαρκείς και, στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου του 2023 για τις χρηματοοικονομικές γνώσεις, μόνο το 16 % των Πορτογάλων έλαβε «υψηλή» βαθμολογία, ποσοστό που αντιστοιχεί στο δεύτερο χειρότερο αποτέλεσμα στην ΕΕ. Οι χρηματοοικονομικές γνώσεις στη χώρα θα μπορούσαν να βελτιωθούν ώστε να κατανεμηθούν αποτελεσματικότερα οι αποταμιεύσεις και να βελτιωθεί η κατανόηση, εκ μέρους των επιχειρήσεων, των συγκεκριμένων οφελών και κινδύνων κάθε διαθέσιμου χρηματοδοτικού μέσου.

(28) Οι φορολογικές δαπάνες είναι ευρέως διαδεδομένες στο πορτογαλικό φορολογικό σύστημα. Υπάρχουν περισσότερες από 500 φορολογικές δαπάνες σε πολλά διαφορετικά νομικά κείμενα. Το μέσο αυτό μπορεί να είναι αποτελεσματικό για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων πολιτικής. Ωστόσο, οδηγεί επίσης σε διαφυγόντα έσοδα, συμβάλλει στην πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην εισοδηματική ανισότητα. Η Πορτογαλία έκανε ένα πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού φορολογικών δαπανών της με τη δημιουργία μιας νέας μονάδας φορολογικής πολιτικής (γνωστής ως U-TAX) που αποσκοπεί στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των φορολογικών δαπανών. Ο σχεδιασμός του φόρου εισοδήματος εταιρειών αυξάνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Η διάρθρωση των συντελεστών του αποτελείται από κρατικούς φόρους και από πρόσθετους δημοτικούς φόρους. Ο κρατικός φόρος εξαρτάται από το ποσό των φορολογητέων κερδών κάθε επιχείρησης. Επιπλέον, οι δήμοι μπορούν να ορίσουν πρόσθετο φόρο έως και 1,5 %. Ως εκ τούτου, ο νόμιμος συντελεστής του φόρου εισοδήματος εταιρειών μπορεί να κυμαίνεται από 12,5 % έως 30,5 %, ανάλογα με το μέγεθος και την τοποθεσία μιας επιχείρησης. Ο σχεδιασμός αυτός ενδέχεται να αποθαρρύνει την κλιμάκωση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, εμποδίζοντας την επίτευξη μεγαλύτερων οικονομιών κλίμακας και την αύξηση της αποδοτικότητας που αυτές συνεπάγονται, και αυξάνοντας παράλληλα την πιθανότητα μετατόπισης των κερδών εντός της χώρας. Όσον αφορά τη φορολογική διοίκηση, οι ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές της Πορτογαλίας ως ποσοστό του ΑΕΠ εξακολουθούν να συγκαταλέγονται μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ.

(29) Το δικαστικό σύστημα γίνεται αποτελεσματικότερο, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, όπως χρονοβόρες διαδικασίες και συσσώρευση σημαντικού αριθμού υποθέσεων, ιδίως στα διοικητικά και στα φορολογικά δικαστήρια. Είναι σημαντικό η Πορτογαλία να συνεχίσει την πρόοδο που έχει επιτύχει όσον αφορά τη μείωση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων, καθώς και της διάρκειάς τους, τόσο στα πρωτοβάθμια όσο και στα δευτεροβάθμια δικαστήρια, και να μεριμνήσει για τη διαθεσιμότητα επαρκών πόρων για το δικαστικό σύστημα.

(30) Οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, αλλά παραμένουν ανεπαρκείς για να μπορέσει το εθνικό σύστημα έρευνας και καινοτομίας της χώρας να καλύψει την υστέρησή του σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν σε 1,7 % το 2024, χάρη στην αύξηση των ιδιωτικών δαπανών, ενώ η ένταση της δημόσιας έρευνας και ανάπτυξης παρέμεινε σταθερή στο 0,6 %. Οι πορτογαλικές αρχές εφαρμόζουν ευρύ φάσμα προγραμμάτων για τη στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας. Ωστόσο, αρκετά από αυτά, όπως τα θεματολόγια κινητοποίησης και τα πράσινα θεματολόγια, θα ολοκληρωθούν κατά τα επόμενα έτη. Αν και αναμένεται ότι τα προγράμματα αυτά θα αποφέρουν μακροπρόθεσμα οφέλη, θα είναι εξαιρετικά σημαντικό η Πορτογαλία να διατηρήσει επαρκή κίνητρα για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία πέραν αυτών των προγραμμάτων. Για τον σκοπό αυτόν, θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αξιολογηθούν και να εφαρμοστούν άρτια σχεδιασμένες πολιτικές και να στηριχθούν οι αποδοτικές δαπάνες μέσω της επιλογής των τομέων που παρουσιάζουν το υψηλότερο δυναμικό ανάπτυξης και προστιθέμενης αξίας.

(31) Όσον αφορά την ποιότητα του νομοθετικού έργου, η Πορτογαλία χρησιμοποιεί σε περιορισμένο μόνο βαθμό εκτιμήσεις επιπτώσεων και εκ των υστέρων αξιολογήσεις πολιτικών. Το 2021 σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στην εφαρμογή εκ των προτέρων αξιολογήσεων πολιτικών στην Πορτογαλία, μέσω της δημιουργίας του PlanAPP, ενός εθνικού φορέα που υποστηρίζει την ανάπτυξη δημόσιων πολιτικών. Ωστόσο, η κατάρτιση εκ των υστέρων εκτιμήσεων επιπτώσεων δεν συνηθίζεται και περιορίζεται σε επιλεγμένες νομοθετικές πράξεις. Η ευρύτερη χρήση εκ των υστέρων αξιολογήσεων θα επιτρέψει στις αρχές να έχουν καλύτερη εικόνα για τον αντίκτυπο των νέων πολιτικών και νομοθεσιών, καθώς και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των ήδη υφιστάμενων εκ των προτέρων αξιολογήσεων. Περιθώρια βελτίωσης υπάρχουν και στη διαφάνεια της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών στη νομοθετική διαδικασία.

(32) Η Πορτογαλία εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα, καθώς το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο αποτελούσαν το 47,2 % και το 16,8 %, αντίστοιχα, του ενεργειακού μείγματος της χώρας το 2023. Ο τομέας των μεταφορών είναι υπεύθυνος για το μεγαλύτερο μερίδιο της τελικής κατανάλωσης ενέργειας, καθώς αντιπροσωπεύει το 37,5 % του συνόλου. Ο τομέας των μεταφορών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο και τα προϊόντα πετρελαίου, τα οποία αντιστοιχούν στο 92 % της τελικής κατανάλωσης ενέργειας, ποσοστό που καταδεικνύει τη σημαντική εξάρτηση της χώρας από τα ορυκτά καύσιμα. Η Πορτογαλία παρέχει σημαντικές επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων χωρίς να προβλέπεται σταδιακή κατάργησή τους πριν από το 2030. Ειδικότερα, θα μπορούσαν να καταργηθούν κατά προτεραιότητα οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων που δεν αντιμετωπίζουν την ενεργειακή φτώχεια με στοχευμένο τρόπο ούτε αντιμετωπίζουν πραγματικές ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια, παρεμποδίζουν τη διαδικασία εξηλεκτρισμού και δεν είναι ζωτικής σημασίας για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα. Στην Πορτογαλία οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων, όπως οι μειώσεις φόρων και οι φοροαπαλλαγές για το ντίζελ για εταιρείες εμπορευματικών μεταφορών και τις δημόσιες μεταφορές, δεν είναι οικονομικά αποδοτικές, διαιωνίζουν την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και αποθαρρύνουν τη μετάβαση σε ηλεκτρικά οχήματα και άλλες βιώσιμες λύσεις. Επενδύσεις στη βιώσιμη κινητικότητα και σε σιδηροδρομικές υποδομές που να διασφαλίζουν την απρόσκοπτη σύνδεση με το δίκτυο της ΕΕ θα μπορούσαν να επιταχύνουν την απανθρακοποίηση, να οικοδομήσουν ανθεκτικότητα, να μειώσουν τις περιφερειακές ανισότητες και να προαγάγουν την κοινωνική συνοχή.

(33) Η Πορτογαλία θεσπίζει νομοθεσία και συγκρότησε νέα ειδική ομάδα για τη διευκόλυνση των διαδικασιών αδειοδότησης. Ωστόσο, η νομοθεσία εξακολουθεί να είναι υπερβολικά περίπλοκη, ιδίως όσον αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς δεν υπάρχουν τυποποιημένοι κανόνες και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές. Οι δημόσιες αρχές της Πορτογαλίας δεν διαθέτουν τα εργαλεία για να παρακολουθούν συνεχώς την εφαρμογή της νομοθεσίας και την πρόοδο των σταθμών παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, ενώ συχνά δεν διαθέτουν τις απαραίτητες τεχνικές δεξιότητες για την αξιολόγηση των έργων. Ο αριθμός των κοινοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας στην Πορτογαλία παραμένει χαμηλός και υπάρχει περιθώριο να διευκολυνθεί η αδειοδότησή τους και να δημιουργηθούν καθεστώτα παροχής κινήτρων. Για να επιταχυνθεί η υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η Πορτογαλία θα μπορούσε να συνεχίσει την πρόοδο που έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια όσον αφορά τον εξορθολογισμό της διαδικασίας αδειοδότησης, μεταξύ άλλων αυξάνοντας την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης που ασχολείται με τις άδειες, ενισχύοντας την ψηφιοποίηση στην παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας και ενοποιώντας το ευρύτερο κανονιστικό πλαίσιο. Θα ήταν επίσης επωφελής η ανάληψη περαιτέρω δράσης για την προώθηση της αυτοκατανάλωσης (συμπεριλαμβανομένης της ηλιακής ενέργειας στέγης) και των κοινοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας. Το 2023 το 87,7 % της ηλεκτρικής ενέργειας της Πορτογαλίας —ποσοστό που αποτελεί νέο ρεκόρ— παρήχθη από εγχώριες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με κύριο μοχλό την υδροηλεκτρική ενέργεια και τους ισχυρούς ανέμους. Η ηλιακή ενέργεια ήταν η ανανεώσιμη πηγή που σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση, κατά 36 %. Η σημαντική αύξηση του μεριδίου της ανανεώσιμης ενέργειας συνέβαλε στη σημαντική μείωση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες υποχώρησαν σε επίπεδα κατώτερα εκείνων που ίσχυαν πριν από την κρίση. Καθώς ενσωματώνονται περισσότερες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και αυξάνεται ο εξηλεκτρισμός της ζήτησης, είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν περαιτέρω επενδύσεις για την επέκταση και την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, την προώθηση λύσεων χωρίς ορυκτά καύσιμα, όπως η αποθήκευση και η ανταπόκριση από την πλευρά της ζήτησης, και την περαιτέρω ψηφιοποίηση του δικτύου, ώστε να διαφυλαχθεί η ισορροπία του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και να επιτευχθεί μεγαλύτερη σταθερότητα στη χονδρική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Η έλλειψη διαφάνειας όσον αφορά τη διαθέσιμη δυναμικότητα του δικτύου διανομής και τα σχέδια επέκτασής του δυσχεραίνουν τις προσπάθειες των φορέων ανάπτυξης να σχεδιάσουν και να επενδύσουν σε νέα έργα. Είναι ουσιαστικής σημασίας να εξορθολογιστούν οι διαδικασίες σύνδεσης, να αυξηθεί η διαφάνεια της σύνδεσης στο δίκτυο και να δημιουργηθεί ένα σαφές και μακροπρόθεσμο πλαίσιο προγραμματισμού των δημοπρασιών. Επιπλέον, προκλήσεις υλικοτεχνικής φύσης, ελλείψεις εξαρτημάτων και η μείωση της κερδοφορίας έχουν αποτελέσει εμπόδιο για τα έργα ανανεώσιμης ενέργειας, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους. Τα κίνητρα για την περαιτέρω ανάπτυξη μακροπρόθεσμων συμβάσεων, όπως οι συμβάσεις αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: ΣΑΗΕ), θα συμβάλουν επίσης στη σταθεροποίηση της αγοράς, αυξάνοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και, ως εκ τούτου, την ελκυστικότητα των επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, οι ΣΑΗΕ για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι επί του παρόντος περιορισμένες στην Πορτογαλία, καθώς καλύπτουν μόνο 0,42 GW. Παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε η Πορτογαλία για την αύξηση του επιπέδου διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας με την Ισπανία, αυτό το επίπεδο διασύνδεσης εξακολουθεί να υπολείπεται των στόχων για το 2030.

(34) Το μερίδιο του πορτογαλικού πληθυσμού που βιώνει ενεργειακή φτώχεια είναι μεγάλο. Για να αντιμετωπίσει τον υψηλό βαθμό εξάρτησής της από τα ορυκτά καύσιμα στα κτίρια και να μειώσει την κατανάλωση ενέργειας, η Πορτογαλία θα μπορούσε να εντείνει τις προσπάθειες που καταβάλλει στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης πέραν των όσων προβλέπονται στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών για την παροχή κινήτρων για ριζικές ανακαινίσεις, μεταξύ άλλων με την παροχή τεχνικής βοήθειας στους αιτούντες, θα μπορούσε να επιταχύνει την ευρεία υλοποίηση έργων ενεργειακής ανακαίνισης. Επιπλέον, θα ήταν επωφελές για την Πορτογαλία να ενισχύσει το πλαίσιο χρηματοδοτικών καθεστώτων για να αξιοποιήσει στο έπακρο τις ιδιωτικές επενδύσεις σε ενεργειακές ανακαινίσεις. Με τον τρόπο αυτόν, η Πορτογαλία θα μπορούσε να διοχετεύσει περισσότερους πόρους βάσει επιχορηγήσεων στα νοικοκυριά που έχουν ανάγκη.

(35) Η Πορτογαλία υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ στους δείκτες αναφοράς για την κυκλική οικονομία, καθώς και στους στόχους που αφορούν την παραγωγικότητα των πόρων στις βιομηχανίες και τους δείκτες διαχείρισης αποβλήτων, με έντονες περιφερειακές αποκλίσεις. Το μέσο ποσοστό ανακύκλωσης σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ιδιαίτερα χαμηλό (30,1 % το 2023, πολύ κάτω από τον στόχο του 55 % της ΕΕ έως το 2025) και ποικίλλει ανά περιφέρεια. Το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών στην Πορτογαλία ανήλθε σε 2,8 % το 2023, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,8 %). Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος μέσω πρωτοβουλιών και κανονισμών τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Η στήριξη από τα ταμεία της ΕΕ και τον ιδιωτικό τομέα θα είναι κρίσιμης σημασίας για την επίτευξη των στόχων στους τομείς της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω: i) επενδύσεων σε υποδομές για τη χωριστή συλλογή αποβλήτων, ii) της ανάπτυξης ή προσαρμογής εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων και iii) τεχνολογικών αναβαθμίσεων ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί το σύστημα πληρωμής κατά την απόρριψη σε εθνικό επίπεδο.

(36) Η Πορτογαλία, ιδίως οι νότιες περιοχές της, πλήττεται σε μεγάλο βαθμό από φυσικούς κινδύνους, όπως ξηρασίες, πυρκαγιές και πλημμύρες, των οποίων η συχνότητα και η ένταση αυξάνονται λόγω της κλιματικής αλλαγής. Η μείωση των ετήσιων βροχοπτώσεων, η λειψυδρία και η αυξημένη χρονική μεταβλητότητα επηρεάζουν τις ροές των ποταμών, την αναπλήρωση των υδροφόρων οριζόντων και τον κίνδυνο πλημμυρών, γεγονός που έχει αντίκτυπο σε πολλούς οικονομικούς τομείς, όπως η γεωργία, η παραγωγή πόσιμου νερού και η παραγωγή ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της υδροηλεκτρικής ενέργειας, ενώ υπονομεύουν επίσης τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών λόγω του αυξανόμενου κόστους που συνεπάγονται. Η Πορτογαλία έχει αυξήσει την ικανότητα προσαρμογής της στην κλιματική αλλαγή, μεταξύ άλλων μέσω της κατάρτισης τομεακών σχεδίων προσαρμογής. Το 2024 η Πορτογαλία οριστικοποίησε έναν εθνικό χάρτη πορείας για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή έως το 2100, αλλά θα ήταν σημαντικό να ενσωματωθεί ακόμα περισσότερο η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή στις πολιτικές διαχείρισης των υδάτων της. Εφαρμόζοντας μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη στρατηγική για τη διαχείριση των υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της πρόσφατης στρατηγικής «Água Que Une/Water That Unites», η Πορτογαλία θα μπορούσε να διασφαλίσει, αφενός, τη συνεχή πρόσβαση βασικών τομέων στο νερό και, αφετέρου, τη διαθεσιμότητα επαρκούς και καλής ποιότητας νερού για οικολογικές λειτουργίες, ιδίως για ευαίσθητα οικοσυστήματα που χαρακτηρίζονται από βιοποικιλότητα, όπως π.χ. για τους υγροτόπους. Επιπλέον, ο εξορθολογισμός της δομής διακυβέρνησης του τομέα των υδάτων θα βοηθούσε στην επίτευξη αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου. Για να βελτιωθεί η διαχείριση των υδάτων είναι εξαιρετικά σημαντικό να πραγματοποιηθούν περαιτέρω επενδύσεις στη συλλογή και επεξεργασία λυμάτων, τη μείωση των διαρροών στα δίκτυα και τη βελτιωμένη παρακολούθηση (της ποσότητας και της ποιότητας των υδάτων). Ιδιαίτερη προσοχή θα μπορούσε να δοθεί στα ακόλουθα: i) αποκατάσταση της φυσικής λειτουργίας του τοπίου ως σπόγγου· ii) μείωση της άντλησης υπόγειων υδάτων· iii) αποκατάσταση υγροτόπων και ποταμών, συμπεριλαμβανομένων των κοιτών πλημμυρών· και iv) ανάπτυξη άλλων λύσεων που βασίζονται στη φύση. Επιπλέον, η Πορτογαλία θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης των υδάτων.

(37) Η Πορτογαλία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ενώ το σύστημά της μακροχρόνιας φροντίδας της χώρας δεν είναι προετοιμασμένο για την ταχεία γήρανση του πληθυσμού. Συνολικά, οι επιδόσεις του συστήματος υγείας της χώρας είναι συγκριτικά ικανοποιητικές και η Πορτογαλία υλοποιεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων μεταρρυθμίσεων στην πρωτοβάθμια και την ψυχιατρική περίθαλψη, καθώς και της μεταρρύθμισης του μοντέλου διακυβέρνησης των νοσοκομείων του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Η Πορτογαλία επενδύει επίσης σε υποδομές και υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε ολόκληρη τη χώρα, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Ωστόσο, το Εθνικό Σύστημα Υγείας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές ελλείψεις εργαζομένων στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, οι οποίες έχουν επιπτώσεις στην προσβασιμότητα σε υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, οδηγώντας, για παράδειγμα, σε μεγάλους χρόνους αναμονής και άνιση πρόσβαση μεταξύ εισοδηματικών ομάδων και μεταξύ περιφερειών της χώρας. Από το 2020 έως το 2024 καλύφθηκαν μόνο οι μισές περίπου από τις θέσεις που ήταν ανοικτές για την πρόσληψη ιατρών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, ενώ σημαντικό ποσοστό των αποφοίτων νοσηλευτών της χώρας μεταναστεύουν στο εξωτερικό. Παρότι τα τελευταία χρόνια έχουν καταβληθεί κάποιες προσπάθειες για την προώθηση της ελκυστικότητας των σταδιοδρομιών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, υπάρχουν περιθώρια απλούστευσης και επιτάχυνσης των διαδικασιών πρόσληψης προκειμένου να προσληφθούν άμεσα οι επαγγελματίες που απαιτούνται και να συνεχιστεί η προσέλκυση εργαζομένων στον τομέα της υγείας. Επιπλέον, σχεδόν το ένα τέταρτο του πληθυσμού της Πορτογαλίας είναι 65 ετών και άνω και το προσδόκιμο υγιούς ζωής είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Παράλληλα, οι δημόσιες επενδύσεις στη μακροχρόνια φροντίδα είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ τα ποσοστά κάλυψης της μακροχρόνιας φροντίδας παραμένουν χαμηλά σε όλες τις περιφέρειες. Παρά την αύξηση του εργατικού δυναμικού τα τελευταία χρόνια, οι εργαζόμενοι δεν επαρκούν για να καλύψουν τη ζήτηση, γεγονός που οδηγεί σε μεγάλη εξάρτηση από άτυπους φροντιστές. Αν αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του Εθνικού Συστήματος Υγείας, η Πορτογαλία θα μπορούσε να αυξήσει το προσδόκιμο ποιοτικής ζωής για τον πληθυσμό της και να διασφαλίσει την κάλυψη των αναγκών φροντίδας των ηλικιωμένων.

(38) Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων αποτελούν εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Η προσφορά δεξιοτήτων δεν αντιστοιχεί στις ανάγκες της αγοράς, γεγονός που συμβάλλει στις τομεακές ελλείψεις εργατικού δυναμικού, μεταξύ άλλων στους τομείς της πληροφορικής και της τεχνολογίας. Η χαμηλή διαθεσιμότητα προσωπικού με τις κατάλληλες δεξιότητες αποτελεί μείζον εμπόδιο που αναφέρουν οι εταιρείες. Οι αναντιστοιχίες έχουν ως πρόσθετο αποτέλεσμα υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων (21,6 % το 2024 έναντι 14,9 % στην ΕΕ), ενώ πολλά άνεργα νέα άτομα είτε διαθέτουν υπερβολικά χαμηλά προσόντα είτε διαθέτουν προσόντα σε τομείς χαμηλής απασχολησιμότητας στη χώρα. Η Πορτογαλία θα μπορούσε επίσης να επωφεληθεί από την αξιόπιστη πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών της αγοράς, η οποία θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη ευθυγράμμιση μεταξύ της προσφοράς της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αγοράς εργασίας, καθώς και στην πληροφόρηση των σπουδαστών κατά την επιλογή σταδιοδρομίας. Επιπλέον, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για μια εξελισσόμενη οικονομία παρεμποδίζεται περαιτέρω από τα χαμηλά

επίπεδα συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση (38 % το 2016 και 33 % το 2022, με βάση την έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων). Παρά τα πρόσφατα μέτρα που ενθαρρύνουν τους ενήλικες να εγγραφούν σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων επενδύσεων στο πλαίσιο του πορτογαλικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, υπάρχει περιθώριο για τη μεγαλύτερη συμμετοχή επιχειρήσεων και εταιρειών σε δραστηριότητες απόκτησης και αναβάθμισης δεξιοτήτων και την προώθηση της νοοτροπίας εκπαίδευσης ενηλίκων στη χώρα. Επιπλέον, ο πληθυσμός της Πορτογαλίας εξακολουθεί να έχει γενικά χαμηλά επίπεδα προσόντων (το 2024 περίπου το 38,5 % των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών είχε χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, που είναι 19,6 %), γεγονός που αποτελεί χρόνιο εμπόδιο για την παραγωγικότητα στη χώρα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την αύξηση των επιπέδων προσόντων του πληθυσμού.

(39) Οι τιμές των κατοικιών στην Πορτογαλία αυξάνονται σταθερά, με ρυθμό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία. Η υψηλή ζήτηση σε μεγάλες πόλεις και δημοφιλείς τουριστικές περιοχές αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα των αυξήσεων τιμών και ενοικίων, που εμφανίζουν έντονες διαφορές σε σύγκριση με την ενδοχώρα. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει την κινητικότητα και τη διαθεσιμότητα του εργατικού δυναμικού, επηρεάζοντας και τις προοπτικές των νέων. Η έλλειψη οικονομικά προσιτής στέγασης έχει ως πρόσθετο αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ατόμων που βιώνουν έλλειψη στέγης ή ζουν σε άτυπους καταυλισμούς. Η Πορτογαλία εφαρμόζει μέτρα για την επέκταση του αποθέματος κοινωνικών και οικονομικά προσιτών κατοικιών, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις. Ταυτόχρονα, λόγω των σταθερά χαμηλών ρυθμών οικοδόμησης τα τελευταία χρόνια, υπάρχει περιορισμένη προσφορά νέων κατοικιών σε προσιτές τιμές. Το μεγάλο απόθεμα —περίπου 700 000— κενών κατοικιών και εγκαταλελειμμένων κτιρίων αποτελεί ευκαιρία για την ένταξη περισσότερων κατοικιών στην αγορά, ιδίως σε περιοχές με περιορισμένο αριθμό κατοικιών. Επιπλέον, η Πορτογαλία θα μπορούσε να επωφεληθεί από την προώθηση αποτελεσματικότερων λύσεων δημόσιων μεταφορών και από επενδύσεις στην ελκυστικότητα άλλων περιοχών, ώστε να μειωθεί η πίεση στις περιοχές με περιορισμένο αριθμό κατοικιών. Τέλος, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα στέγασης της Πορτογαλίας θα χρειαστεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, καθώς οι λύσεις που επικεντρώνονται στην αύξηση της προσφοράς πρέπει να συμβαδίζουν με μέτρα που ενσωματώνουν τη δυναμική και τα κίνητρα από την πλευρά της ζήτησης τόσο στις αγορές ενοικίασης όσο και στις αγορές ιδιοκτησίας.

(40) Δεδομένης της στενής διασύνδεσης των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της συλλογικής συνεισφοράς τους στη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, το 2025 το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να λάβουν μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, για να εφαρμόσουν τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2025. Για την Πορτογαλία, οι συστάσεις 2, 3, 4 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της πρώτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, ενώ οι συστάσεις 3, 4 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της δεύτερης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανθεκτικότητα, και οι συστάσεις 1 και 5 συμβάλλουν στην υλοποίηση της τρίτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με τη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα που διατυπώνονται στη σύσταση του 2025.

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Πορτογαλία να λάβει μέτρα το 2025 και το 2026 προκειμένου:

1. Να ενισχυθούν οι συνολικές δαπάνες για την άμυνα και την ασφάλεια και η ετοιμότητα, παράλληλα δε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 6ης Μαρτίου 2025. Να τηρήσει τους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών που συνέστησε το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2025, αξιοποιώντας παράλληλα το περιθώριο βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες. Να αναλάβει δράση για τη διασφάλιση της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος.

2. Λαμβανομένων υπόψη των ισχυουσών προθεσμιών για την έγκαιρη ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, να επιταχύνει την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU. Να επιταχύνει την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΤΔΜ, ΕΚΤ+, ΤΣ), αξιοποιώντας, ανάλογα με την περίπτωση, τις ευκαιρίες που προσφέρει η ενδιάμεση επανεξέταση. Να αξιοποιηθούν με βέλτιστο τρόπο τα μέσα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών που παρέχονται από το πρόγραμμα InvestEU και την πλατφόρμα «Στρατηγικές Τεχνολογίες για την Ευρώπη», με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

3. Να απλουστεύσει τη νομοθεσία, να βελτιώσει τα ρυθμιστικά εργαλεία και να μειώσει τη διοικητική επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις, κυρίως με τη μείωση των φραγμών για την έκδοση βιομηχανικών αδειών και την άρση άλλων εμποδίων στην ικανότητά τους να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και να τονώσουν την καινοτομία και την παραγωγικότητα. Να ενθαρρύνει τις ιδιωτικές επενδύσεις σε επιχειρηματικά κεφάλαια και ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια για τις τοπικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένου του επιμερισμού των κινδύνων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και να βελτιώσει τις χρηματοοικονομικές γνώσεις του πληθυσμού. Να αυξήσει περαιτέρω την αποτελεσματικότητα των διοικητικών και των φορολογικών δικαστηρίων, ώστε να μειωθεί η διάρκεια των διαδικασιών. Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος, ιδίως ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της διοίκησης και μειώνοντας τη σχετική διοικητική επιβάρυνση. Να προαγάγει την τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής, μεταξύ άλλων με τη διενέργεια εκ των υστέρων αξιολογήσεων των δημόσιων πολιτικών. Να συνεχίσει να εστιάζει την οικονομική πολιτική σε θέματα επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία. Να ενισχύσει τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών και να αυξήσει τη διαφάνεια κατά την κατάρτιση των δημόσιων πολιτικών.

4. Να μειώσει τη συνολική εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα ειδικά στον τομέα των μεταφορών, καταργώντας σταδιακά τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων και επενδύοντας στις βιώσιμες μεταφορές, ιδίως στον σιδηρόδρομο, λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές ανισότητες. Να επιταχύνει περαιτέρω την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παρέχοντας ένα προβλέψιμο ρυθμιστικό πλαίσιο με σαφείς και ψηφιακές διαδικασίες αδειοδότησης, μεταξύ άλλων για τη συλλογική ιδιοκατανάλωση και τις κοινότητες ανανεώσιμης ενέργειας. Να ενισχύσει τη σταθερότητα στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω μακροπρόθεσμων συμβάσεων, επενδύσεων σε δυναμικότητα αποθήκευσης ενέργειας και εργαλείων ανταπόκρισης από την πλευρά της ζήτησης. Να ενισχύσει τη δυναμικότητα του δικτύου μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, μεταξύ άλλων στις διασυνοριακές διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας, να βελτιώσει τις διαδικασίες σύνδεσης και να αυξήσει τη διαφάνειά τους ώστε να παράσχει κίνητρα για επενδύσεις στο εθνικό δίκτυο. Να εντείνει τις προσπάθειες πολιτικής που αποσκοπούν στην παροχή και την απόκτηση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων που χρειάζονται για την πράσινη μετάβαση, ιδίως για τη δημόσια διοίκηση. Να επιταχύνει τις επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση προωθώντας χρηματοδοτικά καθεστώτα για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και τη στήριξη των νοικοκυριών που βιώνουν ενεργειακή φτώχεια. Να βελτιώσει τις συνθήκες για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, ιδίως με την αύξηση της πρόληψης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων, ώστε να μειωθούν τα απόβλητα που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής και αποτεφρωτήρες. Να βελτιώσει τη διαχείριση των υδάτων για την ενίσχυση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας. Να εφαρμόσει ολοκληρωμένη στρατηγική διαχείρισης των υδάτων και να εξορθολογίσει τη διακυβέρνηση των υδάτων. Να προαγάγει επενδύσεις στη συλλογή και επεξεργασία των λυμάτων, στη μείωση των διαρροών και την παρακολούθηση των υδάτων, να αναπτύξει λύσεις που βασίζονται στη φύση και την αποκατάσταση των υδατικών συστημάτων και να βελτιώσει την αποδοτικότητα και την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων.

5. Να μεριμνήσει για την ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Να αντιμετωπίσει τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων βελτιώνοντας το επίπεδο δεξιοτήτων του πληθυσμού και καθιστώντας την εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων πιο συναφείς με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Να αντιμετωπίσει τα ζητήματα της οικονομικά προσιτής και διαθέσιμης στέγασης σε περιοχές υψηλής ζήτησης, καταργώντας τα εμπόδια στην ενοικίαση κενών κατοικιών και ανακαινίζοντας εγκαταλελειμμένα κτίρια, και να προωθήσει τις αποτελεσματικές δημόσιες συγκοινωνίες ώστε να μειωθεί η πίεση στις τιμές των κατοικιών στα αστικά κέντρα και να βελτιωθεί η ελκυστικότητα άλλων περιοχών.

Βρυξέλλες, 8 Ιουλίου 2025.

Για το Συμβούλιο

Η Πρόεδρος

S. LOSE